

DR. KOVÁCS LAJOS PÜSPÖK BEIKTATÁSA

Unitárius Egyházunk 1972. június 11—12-én, Kolozsvárt tartott Egyházi Főtanács alkalmával ünnepélyes keretek között rendezte meg dr. Kovács Lajos püspök beiktatását.

A püspökbeiktató nemcsak egyházunk életének volt kiemelkedő eseménye, hanem méreteiben és felemelő ünnepélyességében a keresztény ökumenia, a jézusi szeretetben egymásra talált testvérek nagyszerű találkozója és bizonyágtétele is volt. A különböző hazai és külföldi egyházak képviselői mellett részt vettek a beiktatón a Vallásügyi Hivatal és a helyi államhatalmi szervek magasrangú képviselői is, élükön Gheorghe Nenciu, a Vallásügyi Hivatal alelnökével. Jelenlétük értékelése annak az eredményes munkának, amellyel az Unitárius Egyházunk hozzájárult a szocialista haza boldogabb holnapjának, népeink testvériségének kiteljesítéséhez.

Egyházi Főtanács június 11-én délelőtt 9 órakor kezdődött Ūrmös Gyula közügyigazgató imájával. Az ülést dr. Barabássy László főgondnok nyitotta meg. A Főtanács a püspökbeiktató idejére felfüggesztette munkáját.

A püspökbeiktató istentisztelet „Élő Isten egybegyűltünk“ egyházi énekünkkel kezdődött, majd az örökszép zsoltár dallama csendült fel a gyülekezet ajkán, „Szívemet hozzád emelem és benned bízom Uram“.

Dr. Szász Dénes esperes előfohásza után, dr. Barabássy László főgondnok felolvassa a Székelyudvarhelyen 1972. március 19-én tartott püspökválasztó Zsinati Főtanács határozatát, mellyel dr. Kovács Lajos egyházi főjegyző, teológiai tanár afiát az unitárius egyház püspökévé választotta. Ugyancsak felolvassa az Állam részéről történt elismerés és megerősítés okmányát, és felkéri esperes afiait, hogy a beiktatási szertartást végezzék el. Nagy Béla, Kolcsár Sándor, dr. Szász Dénes és Ūrmös Gyula esperes afiai egy-egy bibliai idézet elmondásával, jobb kezüknek a Püspök fejére tételével végzik a beiktatást, melyet Máthé Zsigmond tb. esperes-ny. lelkesz afia fejez be áldásmondásával.

Ezek után dr. Barabássy László főgondnok a beiktatott Főpáztort felhívja, hogy mint az Egyház 28. püspöke, foglalja el Dávid Ferenc szószékét.

A gyülekezet „Vigyázz értem Ūristen és légy gyámol ügyemben.“ kezdetű éneket énekl, miközben Püspök afia felmegy a szószékre és megtartja szószéki szolgálatát.

Lélekből fakadó, hálaadó és bensőséges imája után Mk 12, 29, 31 alapján mondott székfoglaló beszédet.

A KERESZTÉNY VALLÁS LÉNYEGE

Mk 12, 28—31

Nem véletlen, hogy a felolvasott bibliai verseket választottam a mai napra alapigéül, mert azok a názáreti Jézus tanításainak lényegét és az evangélium hit- és erkölcsstanán felépülő unitárius vallás felfogását a legvilágosabban és leghatározottabban juttatják kifejezésre.

A tudományos bibliakutatás legutóbbi eredményei alapján tisztán áll előttünk az, hogy Jézus életéről és működéséről evangéliumainkban nem áll elegendő anyag rendelkezésünkre ahhoz, hogy annak alapján egy Jézus-életrajzot, Jézus-történetet megírhassunk. Ugyanakkor azonban mind nagyobb mértékben nyilvánvalóvá válik, hogy a keresztény vallás megszületése és fokozatos kialakulása a názáreti Jézus élete és tanításai nélkül semmiképpen meg nem történhetett, végbe nem mehetett volna. Annak szükségszerű előfeltétele egyfelől Jézus istenhite, az Atyában való rendíthetetlen bizalma volt. Ez a hit sugárzott lényéből ellenállhatatlan módon a tanítványokra. Másfelől ennek a győzelmes hitnek közvetlen folytatása és megkoronázása volt az a magasztos erkölcsstan, amelyet Jézus egyes kijelentéseiben és példázataiban az evangéliumok megőriztek. A Jézus istenhitéből és magasrendű erkölcsi tanításából, valamint utolérhetetlenül nagyszerű példaadásából, egyedülálló, fenséges személyiségéből kiáradó varázs teremtette meg az apostolokká magasztosult tanítványokban az első húsvétot és indította el diadalmas útján a kereszténységet.

Köztudomású, hogy az unitárius egyház több mint négy évszázados történelme folyamán a kettős jézusi szeretetparancsnak a második felét, az erkölcsi parancsolatokat, tehát a parancsnak az emberre vonatkozó részét hangsúlyozta ki. Más szóval minden időben humanista beállítottságú volt.

Egy dolgot azonban ebben az ünnepélyes órában, a szószék fenségéből és méltóságából szeretnék erőteljesen kihangsúlyozni. Mi unitáriusok semmiképpen sem vagyunk csupán erkölcsi szervezet, vagy bölcséleti, értelmi alaptételeken felépülő társulat, hanem a jézusi tanítás alapelvein kialakult, nemes történelmi múlttal rendelkező egyház, feltétlen diadalmas istenhitből táplálkozó, hívő, imádkozó emberek szeretet-és lélekközössége. A mi vallásunkban is, a kettős jézusi szeretetparancs

első részének követelménye alapján az Istenben, az édes jó Atyában való hit a kiindulópont, a természetes, magától értetődő alap.

Ebből az istenhitből táplálkozott Jézus erkölcsi tanítása, amelynek lényege az ember, a testvér, a felebarát iránti szeretet feltétlen parancsa. Az unitárius vallásban is, Jézus tanításai, példaadása és erkölcsi követelése alapján, ennek az istenhitnek volt természetes folytatása, áldott kiteljesülése az embertárs, a felebarát iránti magasztos magatartás és nemes cselekvés erkölcsi törvénye, úgy, ahogyan az a kettős szeretetparancs második felében világosan, félreérthetetlenül meg van határozva.

A kettős parancs: Szeresd az Istent és szeresd felebarátodat, mint önmagadat, tehát az unitárius hitfelfogás és életszemlélet szerint egymástól elválaszthatatlan, egymással szervesen, elszakíthatatlanul összefügg.

Az unitárius hívő ember tiszta meggyőződése szerint a keresztyén vallásban nem az a döntő, lényeges jelentő sajátosság, hogy Jézus vagy Krisztus személyével kapcsolatban mit hiszünk, hanem az, hogy az Isten és a felebarát iránti kettős szeretetparancsot miképpen tudjuk életünk irányító tényezőjévé formálni; miképpen tudunk Istenben, az Atyában gyermeki alázattal és bizakodással hinni, és miképpen tudjuk a jézusi és evangéliumi erkölcsi törvényt mindennapi életünkben, általános, emberi magatartásunkban, családi életünkben, munkahelyünkön, közösségi lelkületünkben, egyházunk és hazánk iránti hűségünkben, ragaszkodásunkban áldott, élő valósággá magasztosítani.

Meggyőződésünk szerint Jézus igazi jelentősége nem a kettős szeretetparancs megfogalmazásában áll, hiszen ebben a tekintetben újat alig hozott. Az Isten és embertárs iránti szeretet követelményét már az Ótestamentumban is megtaláljuk, bár a parancs második része az izraelita vallásban elsősorban a saját népen belül élőkre, a honfitársra vonatkozott.

Jézus igazi nagysága, soha el nem múló, örök időszerűsége főképpen abban áll, hogy az Istenben, az Atyában való hit megingathatatlan alapján állva, egy eddig ismeretlen, új magatartást, teljesen új lelkületet árasztott tanítványai és hallgatói felé. Hangzott ajkain a kijelentés: „Megmondatott a régieknek... én pedig ezt mondom néktek!” Hangzott tanításaiban a gyökerében új tartalmú kijelentés: „Nem az fertőzi meg az embert, ami a szájon bemeleg, hanem az, ami onnan kijön.” Zengett ajkairól a simogató, áldott biztatás: „Nem azok a boldogok, az Isten országába belépésre méltók, akik magukat farizeusi lelkülettel igazaknak vallják és tudják, de akik ugyanakkor abból az egyszerű, tanulatlan, semmibe vett, de hívő, istenfélő embereket eleve kizárják!”

Jézus érdeklődése, szívének minden meleg érzése, részvéte, szeretete elsősorban, mindenekelőtt az ún. mintakegyesek szerint az Istenországába belépésre méltatlanoknak minősített, bűnösöknek, elveszetteknek nyilvánított, szerencsétlen, jog nélküli, segítség és szeretet után hiába áhító emberek felé fordult, akiket magához emelt és boldogoknak nyilvánított. A lényéből ellenállhatatlan melegséggel és közvetlenséggel kiáradó új magatartás és új lelkület a lényeges dolgokra

való összpontosításban, a kultikus előírások külsőségein és abban a meggyőződésben jutott kifejezésre, hogy eleve elveszett bűnös ember nincs, hogy a szeretet és a megbocsátás parancsolatainak teljesítése által van lehetőség a legsötétebb és legkilátástalanabb mélységből való felemelkedésre, lelki újjászületésre.

Tudjuk, hogy Jézus tanításai elsősorban az akkori kor, a közel kétezzer évvel ezelőtti világ embereinek szóltak, és azoknak jelentős része mai életünkre nézve szó szerint nem alkalmazható. Áll azonban az a megállapítás is, hogy azok a maguk egészében, főképp pedig az azokból kisugárzó magasztos, gyökerében új lelkület ma is időszerű és kötelező érvényű minden magát Jézus-tanítványnak valló unitárius ember számára.

Dávid Ferenc, Jézus felvilágosult, de hívő, hűséges tanítványa felállította az akkori idők vallásos szemlélete által elfogadhatatlannak minősített tételt, hogy Jézust nem imádni, hanem követni kell. Ez pedig akkor valósulhat meg, ha a gondolkozás és az áhítat, Mária és Márta, az Istenben való bizalom és a felebarát szeretete megbonthatatlan, áldott egységet alkotnak.

Ennek a jézusi és Dávid Ferenc-i szemléletnek a jegyében igyekezett egyházunk az évszázadok viharaiiban, élethalálküzdelmében sajátos, de meggyőződésünk szerint nemes, magasztos hivatását teljesíteni. A hit fényéhez minden időben hozzákapcsolta a józan ész, a tiszta értelem világosságát. Az élet tényleges valóságai figyelembevételével, az adottságok és lehetőségek bölcs felmérésével, okosan is szelíd szemlélettel, a segítség, támogatás, simogatás, szeretet után vágyódó hívő emberek felé forduló őszinte érdeklődéssel irányította hívei vallásos életét és általános magatartását. Egész történelme folyamán szoros kapcsolatot tartott a mindennapi élet lüktetésével; minden tiszta, nemes eszmének, minden haladó gondolatnak, minden általános fejlődést, szellemi, lelki és anyagi gyarapodást szolgáló társadalmi mozgalomnak őszinte, mellékgondolat nélküli szószólója, harcosa és terjesztője volt és az kíván lenni a jövőben is. A kettős jézusi szeretetparancs második felét kihangsúlyozva, igyekezett a múltban és igyekszik ezután is imádni Istent és szolgálni az embert.

Ünneplő Gyülekezet! Atyámfiain! Ezt a szent evangéliumi és egyházi örökséget vettem át ezelőtt közel három hónappal a székesudvarhelyi zsinati főtanácson, amely engem egyházunk 28. püspökévé választott. Ezt a választást pecsételte meg néhány perccel ezelőtt az egyházunk espereseinek ajkairól elhangzott bibliai áldás. Ígérem és fogadom, hogy minden haladó, szent egyházi hagyományt teljes tiszteletben tartva és azoknak áldott, kiapadhatatlan, élő vizet árasztó forrásaiból újra meg újra áhítatos lélekkel merítve, de ugyanakkor tekintetemet a hitem szerint állandóan szépülő jelen és boldogabb jövő felé fordítva, a belém helyezett bizalomra minden testi és lelki erőmmel, képességeimmel, buzgósággal, feltétlen istenhitemmel és az örök ember javát, előmenetelét szolgálni óhajtó testvéri, felebaráti lelkülettel, önfeláldozó hűséggel utolsó lehettemig igyekezni fogok méltónak bizonyulni.

A kettős jézusi szeretetparancsban meg van határozva számomra és mindannyiunk számára a jövőben követendő út, az evangélium útja.

Hangzik a Szentírás figyelmeztetése: „Légy hív mindhalálig és neked adom az életnek koronáját.“ Legyünk azért mindnyájan, egyen-egyen és összesen szent vallásunk igazságainak lángoló lelki szószólói és hordozói; hirdessük és cselekedjük az egyistenhiten felépülő evangéliumi erkölcsi törvényt, a szeretet feltétlen parancsát. Szeressük embertársainkat fajra, felekezetre való tekintet nélkül úgy, mint önmagunkat. Legyünk a békesség szellemének öntudatos hordozói, önmagunkból a békesség szellemét árasztó magasrendű, Istennek tetsző emberek. Imádkozunk és dolgozunk azért, hogy e földön szebb, áldottabb legyen az emberi élet.

Előttünk áll a példakép: a názareti Jézus és nagy tanítványa, Dávid Ferenc. Elvonulnak lelki szemeink előtt az evangélium kettős parancsát szent odaadással hirdető és nemes következetességgel gyakorló nagy püspökeink, lelki és szellemi útmutatóink, hitben és szeretetben példaadóink. Reájuk és a szent ügy, az evangélium ügye minden hordozójára kegyelettel emlékezve, és ugyanakkor egy békésebb, áldottabb világ felé szent bizakodással tekintve, szeretettel köszöntöm a gyülekezet minden tagját és egyházunk híveit szerte a hazában; köszöntöm vendégeinket és barátainkat, kérve a gondviselő Istent, áldja és szentelje meg ezt a boldog találkozást, áldjon és szenteljen meg minden tiszta fohászt, buzgó imádságot, amely lelkünkben a mai napon áhítatos érzések között megfogán.

Legyenek áldottak mindazok, akik ez ősi hajlékban a múltban imádkoztak és a jövőben imádkozni fognak. Legyenek áldottak az eszme hordozói határokon innen és túl. Legyenek áldottak templomaink; hadd hangozzék bennük töretlenül vasárnapról vasárnapra az Istent dicsőítő zoltár és szent hivatásunkra emlékeztető evangélium. Legyenek áldottak lelkészeink, hogy tudják alkalmas és alkalmatlan időben szólni, hirdetni a tiszta jézusi evangéliumot. Isten áldása legyen világi vezetőinken és gyülekezeteink buzgó, hívó, maradéktalan kötelességtudással dolgozó és áhítatos lélekkel imádkozó tagjain. Isten áldása legyen szeretett egyházunk hitet ébresztő, szeretetet és békességet árasztó, tiszta evangéliumot hirdető szolgálatán, hogy tudjon könnyeket törölni, tudjon vigasztalást nyújtani koporsók mellett bánkódó, szenvedésekben vergődő, simogatás és gondoskodás után lelkük minden idegszálával sóvárgó testvéreinknek. Tudjon tiszta örömöket fakasztani és azokat megáldani. Tudjon életünk mélységeiből újra meg újra felemelni, újjáteremteni, boldoggá tenni.

Imádadandó szent nevének legyen hálaadás, dicséret és dicsőítés, most és minden időben. Ámen.

*

A szószéki szolgálat befejeztével először dr. Barabássy László főgondnok mondotta el üdvözlő beszédét.

*

Főtisztelendő Püspök Úr! Megilletődve köszöntöm egyházunk egyeteme nevében itt és ebben az órában. Amint elnézem ebben a vállaira hulló palástban, magam előtt látom az unitárius egyház első szolgáját-

nak, az unitárius püspöknek nehéz, de gyönyörűséges életpályáját. Látom azokat az egyházközségeket, melyek figyelő tekintettel kísérik az egyházfő minden lépését és élénken reagálnak minden fentről érkező megnyilvánulásra. A mi szabad szellemű egyházunkban a püspök nem élvez előjogokat és nem gyakorol teljhatalmú befolyást; egyenlő az egyenlők között. És mégis első! Ezt az elsőséget azonban nem a hivatali cím, hanem a hivatal betöltéséhez elengedhetetlenül fontos szellem és magatartás biztosítja. Az egyház tagjai figyelemmel kísérik Főtisztelendőséged minden intézkedését, minden szavát és annak alapján adják bizalmukat és támogatásukat. Főtisztelendő Úr közvetlen feladata az egyetemes egyház életében alkotó korszakot beindítani, valóraváltani azt a szellemet, mely az egyház legfőbb ismérve kell legyen mindenkori: az alázatosság, a hiten épülő szolgálat szellemét. Az egyház tagjai kivétel nélkül mindannyian támogatni akarják ebben a tevékenységben, Isten adjon Főtisztelendőségednek gyors felgyógyulást, megingathatatlan akaratot, következetes tisztánlátást és sok-sok eréllyel párosult, az egyház érdekét szolgáló jóakaratot.

Mélyen tisztelt Gheorghe Nenciu alelnök úr, a Vallásügyi Hivatal képviselője! Engedje meg, hogy üdvözlő szavaimmal legőszintébb köszönetünket juttassam kifejezésre. Egyházunk az Ön mai ünnepünkön való jelenlétét a legmagasabb állami vezetés, közelebbről a Vallásügyi Hivatal irántunk való bizalmának tekinti. Nem felejtettük, és soha nem fogjuk elfelejteni azt a magas színvonalú fogadtatást, amelyben szeretett püspökünk elismerési ünnepségén részesültünk. Nagyra méltatjuk az értékelést, amellyel Államunk vezetősége tevékenységünket Szocialista Köztársaságunk alkotmánya szellemében hasznosnak minősíti.

Újból kifejezve hűségünket és ragaszkodásunkat, biztosítjuk Önt, hogy egyházunk vezetősége összes híveivel együtt, akik különböző munkaterületeken: gyárakban, mezőgazdasági szövetkezetekben, bányákban, vállalatokban és intézményekben dolgozunk, részt vesz egy boldogabb élet építésének magasztos feladatában. Magunkénak valljuk államunk vezetőségének mind belső, mind külső programját, nem azért, mert lelkészeink, teológiai tanáraink és tisztviselőink állami fizetésben részesülnek, nem — hanem azért a tényért, mert nehézségeinkben mindig értékes támogatásban részesültünk. Őszinte ragaszkodásunk oka az a tény, hogy élvezhettük és élvezzük a jóakaratot és a lelkiismeret szabadságának tiszteletben tartását, amelyért egyházunk létezése óta harcolt.

Kérem alelnök urat, tolmácsolja a Vallásügyi Hivatal elnökének, Dumitru Dogaru úrnak és munkatársainak legőszintébb köszöntésünket.

Köszöntöm egyházunk nevében a helyi állami szervek képviselőit, élükön Aurel Vasilescu úrral, a megyei Néptanács elnökével, megköszönve a jóakaratot, amelyet részükről különböző kérdéseink megoldásában tapasztaltunk. Köszöntöm az országos Békebizottság képviselőit, elsősorban Virgil Cîmpeanu professzor urat. Egyházunk megalapítója, Dávid Ferenc tanításain állva, minden időben harcolt a népek közti igazságért és békéért. Országunk bel- és külpolitikai programját teljes egészében elfogadva, küzdünk az általános leszerelésért, az általános béke és teljes megvalósítása érdekében, azoknak az elveknek alapján,

melyeket országunk magas vezetősége a Nemzetek Szövetségében és más nemzetközi hatóságok előtt kifejezésre juttatott.

Ökuménikus szellemben köszöntöm Teofil Herineanu, Kolozsvár, Vad és Felek püspökét, Teoctist aradi és Vasile nagyváradai püspök urakat, Visarion-Răşinăreanu urat, az erdélyi metropolia püspöki vikáriusát, Petreuşa előadó-tanácsos urat, a temesvári metropolia képviselőjét, a román ortodox egyház Szent Szinódusának képviselőit, bízva abban, hogy baráti és testvéri kapcsolataink a jövőben még erősödni fognak.

Köszöntöm a kolozsvári és nagyváradai református egyházkerület küldöttségét, élén dr. Nagy Gyula püspök úrral. Egyházaink az evangélium hirdetésében és hazánk szolgálatában minden időben együtt munkálkodtak. Reméljük, hogy a kölcsönös jóakarát és szeretet a közös szolgálat gyümölcseit a jövőben is megtermi népünk javára.

Mély szeretettel ölelem szívemre a római katolikus egyház képviselőit, jelenlevőket, Főtisztelendő Márton Áron püspök úrral az élen. Vigyék magukkal megbecsülésünk kinyilvánítását azért a felismerésért, melyet a II. Vatikáni Zsinat fogalmazott meg.

Szeretettel köszöntöm a német és magyar ajkú lutheránusok: Főtisztelendő Klein Albert és Főtisztelendő D. Argay György püspök urakat és a kíséretükben levő vezetőket és összes híveiket. Az unitárius egyház mindig nagyra értékelte Luther Márton bátorságát, szellemét, programját és ma is sokra becsüli az evangélikus egyházak magatartását és tevékenységét.

Szeretettel üdvözlöm a szerb ortodox egyház képviselőjét, Gheorghe Hranisavilievici temesvári esperes urat.

Szeretettel üdvözlöm az Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológia nagytisztelendő rektora, dr. Dávid Gyula vezetése mellett megjelent tanári karát és képviselőit, kik hosszú éveken keresztül voltak szeretett püspökünk munkatársai.

Ugyanezen érzésekkel köszöntöm Izidor Tudoran urat, a Sibiu-i Román Ortodox Teológiai Intézet rektorát.

Hazánkban ezekben az időkben a felekezetek között nagyszerű kapcsolatok alakultak ki. Mindannyiunk felelősségérzetére vezet vissza ez a tény. Az egyházak megértették azt, amit a közös, nagy tanítómester, Jézus vallott: „Arról ismerik meg, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek.” Ma már továtűnt az a sok sérelem, mely a múltban történt. A megbocsátó szeretet szelleme lendíti a jövő felé a felekezetek vezetőit és híveit. Az ökumenia szellemében köszöntjük testvérfelkekezeteink képviselőit. Reméljük, hogy a kiépült baráti, testvéri kapcsolatok továbbfejlődnek, a kölcsönös jóakarát és szeretet, a közös szolgálat gyümölcseit termik meg, népünk, hazánk és az egész emberiség javára.

Mélyen Tisztelt Peter Dalbert Professzor Úr!

Négy évvel ezelőtt mint az IARF fungens elnöke vett részt a mi örömnepünkön. Ma már ezt a címet nem viseli, de ugyancsak ennek a szervezetnek nevében áll itt Berthe von Gennep Asszonnyal, az IARF hágai titkárságának igazgatónőjével, hogy kifejezze azt az elismerést,

melyet a világ unitáriusai éreznek a legrégebbi unitárius egyház iránt. Az a tény, hogy a világ unitáriusai és a szabadelvű egyházak így éreznek irányunkban, súlyos felelősséget helyez vállainkra, a helyes példaadás felelősségét. Büszkeséggel tölt el minket az a tény, hogy egy olyan egyházi világszervezetnek lehetünk tagjai, mely a humanitás győzelméért fáradozik. Kérem, fogadják elismerésünket és legmelegebb szeretetünk kifejezését ezen a helyen is.

Főtisztelendő dr. Ferencz József Püspök Úr és mélyen tisztelt Bartók Béla főgondnok úr, a magyarországi Unitárius Egyház képviselői! Amikor kimondottam e két nevet, két történelmi név ragyogott fel előttünk. Néhai nagy püspökünk neve, aki 52 éven át vezette örömök és viharok idején egyházunkat, valamint az a másik név, a nagy zeneszerző, Bartók Béláé, ki „idege húrjaival“ zengette el a jót, a rosszat, az erényt, a bűnt. Ez a két név kötelez titeket, hogy azzal a hittel és felelősséggel dolgozzatok, mint egykor ők tették. Tolmácsoljátok híveiteknek ragaszkodó szeretetünket és megbecsülésünket.

Mélyen tisztelt Kenneth Twinn Úr, az angol unitárius egyház képviselője! Önben annak az egyháznak a küldöttjét köszöntjük, akivel először sikerült az 1821-es évek első felében kapcsolatot teremtenünk. Azóta ez a szellemi kapcsolat a kölcsönös látogatások által, valamint Angliában tanult unitárius lelkészeken keresztül elmélyült. Mi erre a kapcsolatra büszkék vagyunk és kegyelettel emlékezünk mindazokra, akik az egyházaink közti testvéri közeledésért fáradoztak. Előttünk ismert az Önök, Önök előtt ismert a mi egyházunk viharos története. Szenvedésben írt történelem mindkét egyház útja, de ma már megbecsült, elismert a cél, amelyet egyházaink vallottak mindenkor: küzdelem az igazságért, az embertestvériségért folyó békés, szép jövőndő építése. Kérem tolmácsolja hittestvéreinknek szeretetteljes köszöntésünket és hálás köszönetünket azért a segítségért, mellyel a közelmúltban hathatós segítséget nyújtottak egyházunknak újonnan berendezett internátusunk felállításánál.

Tisztelendő Kaffka Dusán úr, a csehszlovákiai unitáriusok képviselője! Önben azt az embert látjuk, aki a Husz János földjén szólja az unitárius gondolatot. Egy történelmi dráma, melyet Huszról írtak (írója Németh László), Huszt így beszélteti: „Mi lehet szebb a földön, mint nagy dolgokban barátként összeforjni? A halál is merő édesség, ha hátnak vetett háttal ketten vívtok az igazságért.“ Ez a magatartás íme más talajon is hatott, mintegy kifejezve azt a gondolatot, hogy aki egyetemes emberi értékekért él, annak élete az egész emberiségé. Kívánjuk, hogy szomszéd unitárius testvéreink tevékenységükkel értékesen járuljanak hozzá az egyetemes civilizáció értékeinek gazdagításához. Kérem tolmácsolja híveink szeretetteljes köszöntését.

Íme, ilyen gondolatokat váltott ki belőlem ez a nagyszerű ünnep, mely hiszem, mindannyiunk számára értékes szellemi és lelki gazdagodást jelent.

Isten, aki mindannyiunknak atyja, áldja meg közös céljainkat, vegesse diadalra a jóságot, a megértést és a békességet az egész világon!

*

Teofil Herineanu, a kolozsvári ortodox püspök üdvözlő beszédében többek közt ezeket mondotta:

A mai nap mindnyájunk számára az öröm napja, mert alkalmat ad nekünk Isten iránti hálánk és köszönetünk kifejezésére.

Dr. Kovács Lajos professzor beiktatási ünnepségén újból beteljesedik az isteni gondviselés végtelen volta és nekünk Jeremiás próféta által tett ígérete: „Adok néktek szívem szerint való pásztorokat és legeltetnek tudománnyal és értelemmel“ (3, 15).

Az Istennek tetsző lelki vezetők és a reájuk bízott buzgó hívek sorában ebben az ünnepi órában felsorakozik az eddigi lelkész, tanár és egyházi főjegyző: Dr. Kovács Lajos.

Mi, akik őt eddigi kapcsolataink révén ismertük, meg vagyunk győződve, hogy az Ég kívánsága szerint evangéliumi lelkülettel fog „tudománnyal és értelemmel“ szolgálni.

Meggyőződésünk szerint az őt eddig jellemző jósággal és bölcseséggel fogja őrállói feladatát Ezekiel próféta szavai értelmében betölteni: „És te, embernek fia, őrállól adatik téged Izrael házának, hogy ha szót hallasz számból, megintsed őket az én nevemben. Ha azt mondom a bűnösnek: te bűnös, halálnak halálával halsz meg; hogy visszatérítsd és ha te meg fogod inteni a bűnöst az ő útja felől, hogy térjen meg róla, de nem tért meg útjáról, ő vétke miatt meghal, de te megmentetted a te lelkedet“ (Ez. 33—7—9).

Minden lelki vezetőnek, de fokozottabb mértékben a püspöknek, valláserkölcsi irányítása szerepének teljesítése mellett, újra meg újra imádkoznia kell a reábízott hívek szüntelen lelki gyarapodásáért, üdvösségéért. „Kőfalaidra, Jeruzsálem, őrizőket állítottam, egész nap és egész éjjel nem hallgatnak; ti, kik az Urat emlékeztetitek, ne nyugodjatok“ (Ézs. 62,6).

Mint a köteleességteljesítés embere Kovács Lajos püspök soha nem hanyagolta el az apostolságoknak ezeket az elsőrendű jelentőségű kívánalmait:

„Meglássátok annakokáért, hogy mi módon okkal járjatok, nem mint oktalanok, hanem mint bölcsek“ (Ef. 5,15).

Pál apostolnak egy hasznos tanácsát megragadva és szem előtt tartva, Kovács Lajos püspök az idők haladását teljes komolysággal fel fogta, beleilleszkedett a megújulás hatalmas lendületébe, amely az egész világ sok más országával együtt a mi országunkat is megragadta.

Lelkesedéssel csatlakozva a béke ügyéért harcolók soraihoz, számos gyűlésen, kongresszuson, konferencián, megbeszélésen, amelyeken Románia Szocialista Köztársaság egyházi küldöttségeinek tagjaként részt vett, bátor tanúbizonyságot tett a Barátság, Testvériség és Együttműködés magasztos eszméi mellett, amelyek hazánk minden vallásos szervezetét áthatják.

Szerényen és buzgó odaadással szolgálta az evangélium, a világon a haladás, a szorgalmas munkán, egyenlő emberi jogokon, igaz emberiségen felépülő, új, békés, magasabbrendű életet.

Joggal hisszük, hogy a jövőben az eddiginél még teljesebben fogja minden nemes törekvésével hirdetni és gyakorolni a velünk és a többi egyházfelekezetekkel való őszinte együttműködést és testvéri szeretetet.

Justinian pátriárka őszentsége a Román Ortodox Egyház Szent Szinódusának elnöke részéről megbízást kaptam, hogy szeretett hittestvéremmel: Teoctist aradi püspök, Vasile nagyváradi püspök, Visarion Sibiu-i mitropoliai vikárius, Petreuşă temesvári mitropoliai tanácsossal és az itt jelenlevő többi ortodox lelkész urakkal együtt képviseljem a Román Ortodox Egyházat és a Szent Szinódus és személy szerint Justinian pátriárka őszentsége meleg köszöntését és őszinte baráti jókívánatait tolmácsoljam.

Ami pedig a kolozsvári román ortodox püspökség lelkészi karát és híveit, valamint az én személyemet illeti, tanúbizonyságot teszek arról, hogy tiszta szívvel, örvendező lélekkel veszünk részt az unitárius lelkészi kar és hívek áhítatában és a mai napon beiktatott testvérünket szeretetünkről, teljes értékelésünkről és őszinte együttműködésünkről biztosítjuk.

*

Márton Áron római katolikus püspök az alábbi üdvözlő beszédet mondotta:

A püspökválasztó gyűlés eredményét és a megválasztott püspök lelkészavató beszédének a tartalmát lelkendezve jelentette az én régi barátom és egykori kurzustársam, a székelyudvarhelyi prelátnak. Az ő elbeszéléséből tudom, hogy Főtisztelendő Püspök úr már akkor jelezte szolgálatának a lényegét és megmutatta az utat, amin haladnia kell. Azt kötötte az új lelkészek lelkére, hogy hitükről életükkel tegyenek tanúságot, és vigyenek szeretetet az emberekhez. Aki legközelebbi munkatársainak ilyen útravalót ad, az tudja, mit akar. A püspök annak a nevében és elvei szerint dolgozik, aki azért jött a világra, hogy bizonyosságot tegyen az igazságról. Az élet azonban gyakran nagyon bonyolult kérdéseket vet fel, és nagyon bonyolult kapcsolatokat tud teremteni. Csak a hitből és szeretetből merítheti a bölcsességet és erőt, és találhatja meg a bonyolult kérdések nyitjának a helyes kulcsát, a bonyolult helyzetekből kivezető helyes utat.

A hitnek nincs is más hitelt érdemlő tanúságtétele, csak a tettere váltott hit, vagy ahogy mondani szoktuk: a hit szerinti élet. A szó elveszítette hitelét a teológiákon is. A hagyomány megtartó ereje szintén eltűnőben van a népviselettel együtt. A hitet ma elsősorban nem hirdetni, hanem élni kell, hogy észrevegyék és elfogadják.

A szeretetre a világ talán sohasem szorult rá annyira, mint éppen most. Világviszonylatban is annyi ellentmondásos jelenségnek vagyunk a tanúi és szenvedő alanyai. A világ egyes részein a technikai haladás szinte napról napra közelebb szorítja egymáshoz az embereket, ennek következtében sokszorozódik az érintkezés az emberek között, de csak külső érintkezés, lelki kapcsolódás nélkül. Az egyén egyre jobban elszigetelődik, úgy érzi, nem is testvérek és embertársak, hanem versenytársak között vívja az élet harcát kietlen magányossággal, egyedül. A kereszténység, annak minden árnyalata és mi mindnyájan, akik keresz-

tényeknek mondjuk magunkat, felelősek vagyunk, ha a világban csakugyan elfogy a szeretet.

A püspök hivatásánál fogva a hit és a szeretet embere, mégis a Főtisztelendőség fogalmazásának rendkívüli aktualitása van. Ezért szabadjon itt az egyistenhívők templomában és ünnepén az én hitem szerint mondanom, hogy ezt a szolgálatot a szentlélek Isten sugallta a Főtisztelendő Püspök Úrnak. A gyulafehérvári római katolikus egyházmegye képviselőjében testvéri szeretettel köszöntöm. Kérjük Istent, segítse Főtisztelendőségét, hogy nemes célkitűzéseit lelkésztársai lelkes támogatásával megvalósíthassa s a gondjaira bízottakat szíve vágya szerint megerősítse és megtartsa az Isten iránti hűségben és az embertárs iránti szeretetben.

Áldja meg az Isten hosszú élettel, hosszú és eredményes püspöki szolgálattal és hozzá jó idegekkel és sok-sok lelkipásztori örömmel.

*

Dr. PETER DALBERT, az IARF és a svájci szabadelvű protestáns gyülekezetek képviselőjének üdvözlő beszéde így hangzott:

Gennepné asszony Amszterdamból — Hollandiából —, én magam Svájcban, mintegy 1800 kilométert utaztunk azért, hogy ma itt megjelenhessünk és ezt az üdvözlőt átadhassuk.

Ezzel azt is ki óhajtjuk fejezni, hogy milyen nagyra becsüljük az itteni unitárius egyház munkáját, mely az elsők között volt az igazság, testvériség és szeretet eszméinek hirdetésében.

Az alatt a 6 év alatt, amíg együtt dolgoztunk az Unitárius Világszövetség Végrehajtó Bizottságában, a Püspök Urat úgy ismertük meg mint értékes, derék embert. Ő nemcsak alapos készűtségű teológus, aki a teológiai dolgokat jól ismeri, hanem ugyanakkor mint ember is kiváló munkatárs. De nemcsak elméletileg kiváló készűtségű, hanem gyakorlatilag is. Humanista felfogásából kifolyólag szíve van, amely magához tud ölelni mindenkit az emberek közül. És van egy tulajdonsága, amely különösképpen erre a posztra minősíti; az, hogy lelki gondozó, aki a hívek lelkével törődik. Ugyanakkor kiváló idegenvezető is. Volt alkalmam az elhunyt Kiss Elek és Kovács Lajos püspök társaságában autóval bejárni szép hazájukat, Erdélytől le Bukarestig. Örömmel nézek körül itt, ahol annyi kedves és ismerős arcot találok, akikkel már találkoztunk, és egészen otthon kezdem érezni magam az önök hazájában.

Az új püspök, Kovács Lajos ugyanakkor egy boldog, barátságos ember. Pál apostol szavaival mondva, örül az örvendezőkkel és sír a sírókkal. Az olyan embernek, aki hisz, valóban boldog, vidám embernek kell lennie. Kérjük Istent, hogy sok éven keresztül áldja meg az ő neves munkáját, amelyhez most fog hozzá. Beszédemet az én retoromán anyanyelvemből vett mondással szeretném befejezni, amelyet Önök közül valószínűleg sokan megértene: „Cordial au gorit et benediction er imputom et er personala canadact viet amici Dr. Kovács Lajos.”

A lelkészi kar üdvözlését Ürmösy Gyula esperes, közügyigazgató az alábbiakban tolmácsolta:

Főtisztelendő Püspök Úr! Egyháztörténelmünk útján, az ötödik század elején ez a nap mélyen, ragyogó betűkkel íratik be a jelenkor lapjára, mert ezt a napot egész vallásközösségünk ragaszkodó szeretete, lelkészek és világiak egyakarata teszi ünnepélyessé és állítja annak középpontjába Főtisztelendőségedet, hogy békességszerző elődje nyomdokain haladva, folytassa tovább a lelkekben Istenországának építését. Főtisztelendőséged élete ott gyökerezik, onnan szívja éltető erejét egyháztörténelmi múltunk talajából. Az erdővidéki, nagyajtai Krizák szelleme lengett bölcsője körül, fölötte zöld erdő zúgott, vadgalamb turbékkolt, gyermekéveiből a mai napig uralkodó vonás marad egyéniségében az édesanyja szívjósága, mosolyt virágozó kedélye, rendíthetetlen, imádságos hite, s az édesapa kiváló papi szolgálatában tükröződő egyházszeretete. Ezek jutottak kifejezésre Főtisztelendőséged lelkészi szolgálatában, a kezdeti években Sepsiszentgyörgyön, ahol a gyülekezet emlékezetében, 30 év távlatában is elevenen él magas színvonalú szolgálatának, lélekkel telt egyéniségének, kedvességet és szeretetet sugárzó barátságának drága emléke. A lelkészi kar számára az együttérző szolgálatra, a teológiai intézetben, tanítványai számára a kiváló nevelő egyéniséggel rendelkező professzor, egyházunk lelki értékeit megbecsülő és irányt mutató hittudós. Ezek a nemes tulajdonságok eredményezték azt az egyhangú megnyilvánulást a zsinati főtanácson, amely Főtisztelendőségedet főpásztori minőségében a Dávid Ferenc örökébe emelte s életét — kedves családjával együtt — új útra terelte s olyan lelki barázdába állította, ahol bőséges alkalmá nyílik arra, hogy egyetemes egyházunk és vallásközösségünk számára magvetést végezzen Isten segítségével és sikeresen pásztorolja a rábízott nyájat és lelki értékekben gyarapítsa unitárius egyházunkat. Ebben a főpásztori székben négyszáz esztendő történetében halhatatlan emlékü elődök írták egyháztörténelmünket. Dávid Ferenc az alapkőnél azt hirdette, hogy a hit Isten ajándéka. Utóda, Hunyadi Demeter ezt a drága örökséget megvédelmezte és megtartotta. Toroczkai Máté a közélet viszontagságai között is léleképítő munkát végzett. Koncz Boldizsár püspöknek oroszlánrész jutott az egyház újjáépítésében. Almási Gergely Mihály a megfélemlített és papjaiktól megfosztott gyülekezeteket felkereste és a „disciplina ecclesiastica” segítségével, a főgondnokokra és kurátorokra támaszkodva, helyreállította a gyülekezetek belső rendjét. Szentábrahámi Mihály egyénisége az egyház legsötétebb korszakában világító fáklya volt a gyülekezetek számára és sokoldalú munkásságával és sokirányú tevékenységével kiérdemelte azt a kitüntető megállapítást, hogy ő volt az unitáriusok „szeme, szíve és szája”. Lázár István püspök 38 templom építésével és a méreteiben hatalmas és kiképzésében művészi alkotású kolozsvári templom alkotásával írta be nevét egyházunk történetébe. Kriza János, a szív- és lélekember a gyülekezetek buzgó pásztorolása mellett a népi értékek gyűjtésével s a „vadrózsák” csokorba kötésével tette halhatatlanná nevét történelmünkben. Ferencz József a szellemi fejlődés korszakát nyitotta meg egyházunkban s azt lelki síkon is eredményesen szolgálta, a

felekezetek közötti békét és egyetértést, a kölcsönös megbecsülés ügyét sikeresen előmozdította. Dr. Boros György a Dávid Ferenc-egyletet és az Unitárius Közlönyt alapította és azokat egyházi életünk fejlesztésének szolgálatába állította. Dr. Varga Béla, bölcs előrelátással a szolgáló egyház fundamentumát fektette le a Székelykeresztúron tartott sikeres presbiteri konferencián. Józan Miklós, a költő-püspök, a hívő lélek költészetének termékeivel hintette be egyházunk lelki ösvényeit. Dr. Kiss Elek a világháború után a lelkekben a békesség otthonát építette fel s nyáját „kies mezőkön legeltette“. Főtisztelendőséged e nemes és nagy nevű elődök nyomdokain haladva, a legszebb munkamezőn, Isten segítségével találja meg főpásztori hivatásának teljesítésében a hívő ember lelkiségéhez vezető utat, s fejnkölt lelkületével, gyülekezeteink számára táplálja szüntelenül a hit és szeretet forrását. — Esperes társaim nevében és a lelkesítő kar nevében ígérem, hogy hűséges munkatársai leszünk és bölcs irányítása mellett együtt fogunk munkálkodni annak érdekében, hogy Főtisztelendőséged főpásztori magvetése egyházunk számára teremjen egyetértést és békességet és elévülhetetlen lelki kincseket. — A jó Isten segítse és éltesse Főtisztelendőségedet kedves családjával együtt!

*

Dr. Kovács Lajos püspök betegségére való hivatkozással röviden mondott köszönetet a templomban elhangzott üdvözetekért.

Az istentisztelet után tartott közebéden Teoctist aradi ortodox püspök nyitotta meg az üdvözlő beszédek sorát.

A templomban a mai napon elhangzott beszédekből a szeretetnek a lelke áradt felénk, ami minket egyfelől hitvallásunkkal és híveinkkel, másfelől szeretett hazánkkal, Románia Szocialista Köztársasággal egybekapcsol. Mindannyian meggyőződöttünk arról a különleges buzgóságról és odaadásról, amellyel a többi egyházak vezetőivel és híveivel együtt az új püspök is hívei élén részt vesz abban a hatalmas erőfeszítésben, amely drága hazánk felvirágoztatásáért folyik. Az eddig elhangzott nemes gondolatokhoz kapcsolódva, jóleső érzéssel állapítom meg, milyen szép és felemelő dolog, ha a testvérek együtt lehetnek. Ez az érzés tölt el minket, Románia Szocialista Köztársaság összes felekezeteit, bármelyik nemzetiséghez tartozunk is. A román ortodox egyház lelkészeinek meleg szeretetét tolmácsolom, amellyel általunk az unitárius egyház örömeiben részt vesznek.

Örvendünk, hogy ezekben a napokban, amikor országunk népe, egyházaink hívei társadalmi feladataikat olyan nagy buzgósággal végzik, az előttünk levő rózsá- és liliomcsokrok illatát élvezve közös gondolatokkal és ünnepi hangulatban együtt lehetünk unitárius testvéreinkkel, hazánk többi felekezeteinek, valamint teológiai intézeteinek legfőbb képviselőivel.

Biztosítani óhajtjuk az unitárius egyház új főpásztorát szeretetünkről és teljes értékelésünkről. Megnyilatkozásainkon keresztül biztosítani óhajtjuk a Vallásügyi Hivatal alelnökét, Nenciu Gheorghe urat, hogy

mindegyik egyház, a maga sajátos módján teljesítve hivatását, egyúttal teljesíti szeretett hazánk iránti szent kötelességeit is. Az új püspök élvezni fogja szeretetünket, és ha a szükség úgy kívánja, támogatásunkat is. Köszöntjük az új püspököt, és kérjük Fő gondnok urat, hogy adja át neki és a Főtisztelendő asszonynak legjobb kívánatainkat. Őszintén kívánunk neki mielőbbi teljes gyógyulást, hogy főpásztori hivatásában hosszú időn át áldásosan tevékenykedhessen.

*

Dr. Ferencz József magyarországi unitárius püspök az alábbi köszöntőt mondotta:

A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa, a lelkészek, a gyülekezetek híveinek a nevében őszinte tisztelettel és atyafiságos szeretettel köszöntjük Főtisztelendő Püspök Urat, amikor Dávid Ferenc örökében, mint a 28. püspök, munkáját megkezdi.

Köszöntjük Főtisztelendőségében egyik nagynevű elődjének, Kriza Jánosnak a dédunokáját. Köszönti velem együtt fő gondnok társam, Bartók Béla, a világhírű magyar unitárius zeneszerző fia és jómagam is mint egy püspök elődjének, néhai Ferencz Józsefnek az unokája.

Köszöntjük a tudós professzort, aki külföldi tudományegyetemen szerzett teológiai doktorátust, aki 1942 óta a romániai unitárius lelkészek fiatalabb nemzedékét ismertette meg a Szentírás igazságaival.

Engedje meg, hogy az Apostolok Cselekedeteiről szóló könyv egyik gondolatát véssem a szívébe: „Viseljen gondot az egész nyájra, amelyben egyházának egységes akarata vigyázóvá tette.”

Főtisztelendő Úr nemcsak egyházának őrállója odahaza, hanem képviselője a nagyvilágban is. Annak, aki egyházát külföldön és képviseli, nagyok a feladatai, mert hiszen ez irányú munkájával egyháza, országa és a nagyvilág dolgairól szól. Nem egy alkalommal voltam tanúja annak, amikor tengereken innen és tengereken túl Főtisztelendő Uram az Egyház képviselőjeként a Dávid Ferenc-i türelem és a szocialista igazság hangján a minden embert egyaránt érdeklő béke ügyében szólalt fel.

Engedtesse meg, hogy egy Vietnamban korán elhunyt magyar költő, Váczi Mihály verséből idézzem ebben az összefüggésben az alábbi gondolatokat:

„Nem elég a célt látni, járható útja kell / Nem elég útra lenni, az úton menni kell / Egyedül / Elsőnek / Elöl indulni el. // Nem elég elindulni / De mást is hívni kell / és csak az hívjon magával, aki vezetni mer!”

Főtisztelendő Úr ismeri az unitarizmus útját, látja a célt, most megindul a cél felé, elsőnek és nem egyedül, mert hisszük, hogy gyülekezetei és hívei a Dávid Ferenc-i türelemességnek, az igazságnak és a szeretetnek az útján követni fogják. Kérem a Főtisztelendő Asszonyt, hogy tolmácsolja jókívánásainkat. Isten áldását kérjük eljövendő püspöki munkájára.

*

Vasile Coman nagyváradai ortodox püspök ezeket mondotta:

Országunk különböző felekezeteinek az unitárius egyház mai ünnepén való részvétele nem csupán a Dr. Kovács Lajos püspök úr iránti nagyrabecsülésünk, hanem az unitárius egyház és hívei iránti tiszteletünk kifejezése, akik a mi összes híveinkkel együtt mint hűséges állampolgárok, drága hazánk, Románia Szocialista Köztársaság virágzásáért és jólétéért dolgoznak.

Hasonló összejöveteleken nem először vagyunk ma együtt. Csupán a múlt hónapban gyűltünk egybe Bukarestben, hogy Dr. Kovács Lajos püspök úr állami elismertetése alkalmával kimutassuk híveinknek hazánk iránti teljes hűségét. Ez alkalommal figyelhettünk Dumitru Dogaru professzor úrnak, a Vallásügyi Hivatal elnökének beszédére, amelyben ő tanúbizonyságot tett arról, hogy országunk legfőbb vezetősége értékeli hazánk különböző felekezeteinek a tevékenységét, amellyel azok hozzájárulnak a hazánk fejlődéséért és javáért kifejtett munkához.

A Bukarestben kifejezésre jutott egység mellett teológiai vonalon, is Jézus Krisztus tanításainak szellemében bizonyoságot teszünk egységünkről minden alkalommal, valahányszor együtt lehetünk.

Az unitárius egyház új püspökével először ezelőtt 10 esztendővel volt alkalmam találkozni, amikor ő az ökumenikus mozgalom kiemelkedő személyiségeinek, Frey Clark-nak, Visser't Hooft-nak és Jacobov püspöknek kíséretében Brassóba is ellátogatott. Ez alkalommal is meggyőződtem tiszta, világos teológiai felfogásáról, őszinte hazafiúi érzelmeiről és magasrendű emberi tulajdonságairól.

Ez ünnepi alkalommal, amikor egyházunk két mitropoliája van itt püspöki szinten képviselve és ezáltal méltó módon nyilvánul meg a román ortodox egyháznak az unitárius egyház új vezetője és hívei iránti szeretete és ragaszkodása, boldog örömmel köszöntöm a Püspök Urat ünnepélyes beiktatása alkalmából.

Köszönjük Gheorghe Nenciu úrnak, a Vallásügyi Hivatal alelnökének, hogy hasonló ünnepi alkalmakkor, valamint teológiai és felekezeti összejöveteleinken újra meg újra megtisztel megjelenésével. Ebben mi nem csupán egy hivatali ténykedést látunk, hanem annak értékelését is, hogy országunk felekezetei testvéri érzéssel munkálkodnak együtt hazánk minél boldogabb jelenéért és jövőjéért.

Őszinte, tiszta érzésekkel kívánunk Kovács Lajos püspök úrnak Isten és hívei szolgálatában hosszú évekre terjedő áldásos működést egyháza és mindnyájunk javára és előmenetelére.

•

Dr. Dusan Kaffka a csehszlovákiai unitárius egyház nevében az alábbiakban köszöntötte az új püspököt:

„Melyik az első minden parancsolatok között? Jézus pedig felele: Minden parancsolatok között az első: Halljad, Izrael, az Úr, a mi Istenünk, egy Úr“ (Mk 12—29).

Ez a parancsolat a felebarát iránti parancsolattal együtt volt azoknak a hívő embereknek kiindulópontja, akik a XVI. és XVII. századok-

ban az „unitárius“ névvel nevezték magukat. E hívő emberek egy része egyházzá alakulhatott; nagy részük azonban az irgalmatlan elnyomás áldozata lett. Ez volt a helyzet az én hazámban is. Csupán az első világháború után küldött Isten egy férfit, dr. Capek Norbertet, aki 50 esztendővel ezelőtt Prágában egy unitárius szeretetközösséget létesített. Ennek az unitárius közösségnek a képviselőjében jöttem ebbe a városba, hogy az Önök egyházi ünnepén a többi meghívott vendégekkel együtt részt vegyek. Nagy örömmel köszöntöm a cseh unitáriusok nevében az új unitárius püspököt, akit évek óta ismerek. A Vallásos Szabadság nemzetközi kongresszusain több országban találkoztunk. 1961-ben és 1964-ben pedig a mi prágai unitárius közösségünket is a keresztény békekonferencia küldöttségének tagjaként meglátogatta. Remélem, hogy úgy ő, mint a romániai unitárius egyház többi tagjai a közeljövőben újból látogatást fognak tenni közösségünkben, hogy egyházaink és ugyanakkor szocialista országaink kapcsolatai ezáltal erősödjenek. Meg vagyok győződve, hogy az országaink között mind nagyobb mértékben kialakuló őszinte barátság és együttműködés időszakában a békesség és egymás iránti megbecsülés szellemének terjesztésével mi is áldott szolgálatot tehetünk. Új püspöküknek kívánok bátor szívvel erőt, jó egészséget és az unitarizmus érdekében működő sok lelkes munkatársat. Isten áldása legyen püspökükön és egyházukon!

*

Dr. Nagy Gyula kolozsvári református püspök üdvözlő beszéde:

Kedves Testvéreim! Az Unitárius Testvéregyháznak ezen a nagy ünnepén egyetlen szót, egyetlen eseményt szeretnék idézni a mi szentkönyvünkéből. Amikor: „Aron mandulafa vesszeje kivirágzott, úgy rendelkezett az Úr, hogy vedd azt, és helyezd a bizonyság ládája elé“. Az unitárius testvéregyház mandulafa vesszeje Isten kegyelméből, választásából és akaratából 28-adszor kivirágzott méltó módon, az Úr választása szerint s mi örvendünk, hogy így választott az Úr, s ez a mandulafa vessző kivirágzott. Azt mondotta az Úr: „Jegyül helyezd a bizonyság ládája elé“. Én most csak erre az egyetlen szóra reflektálok: Jegyül, jegyül a Te zsidó néped elé. Jegyül, közvetítőül és kapcsolatul a Te Úrad és a Te néped felé; jegyül, hogy járj elől úgy, ahogy hallottuk abból a szépen idézett versből. Nemcsak jegyül, hanem úgy, amint az efodra helyezett két onixkő mutatja, melyre felmetszette az Úr az Ő népének nevét, hogy hordozza, akit jegyül választott vállán és szíven. Az Ő népének minden örömén, minden gondján. Így választotta s így járt eddig s jár ezután dr. Kovács Lajos püspök atyánkfia, testvérünk. Hitünknek rendelése szerint, az Isten és emberszeretet útján, a fejlődés és a haladás útján, hitünknek rendelése szerint, külső kényszertől mentesen, a lelkiismeret belső, de belső kötelező szavára hallgatva, azt mindig megértve és mindig követve. Így jár elől jegyül a láthatatlan, de érzett és hordott onixkövekkel, rajta az Ő népének nevével, szeretett hazánk iránti hűségben, példaadással, nagy célok eléréseért küzdve és dolgozva a világ békességéért.

Engedje meg püspök testvérem, kedves barátom, hogy az idézett verset fejezzem be az utolsó sorával. Nem kétséges, ahogy dr. Kovács Lajos testvérünket és barátunkat mi ismerjük: „Nem elég, nem elég az úton menni, nem elég elsőnek is indulni el, s induljon el, aki mer“. Hiszen tudjuk, Ő járt, s hisszük s híven tudjuk, hogy van bátorsága elől indulni el, s van kegyelmi ajándék hozzá Istenhez. Nem elég — nem neki mondom: hívő népének mondom; ő akar — de nem elég akarni, tenni, tenni kell, vele, együtt, mindig!

Kérjük Isten kegyelmét, áldását életére, munkájára és szeretett híveire. Biztosítom arról, hogy ezen az úton testvérszívvvel vele járunk, ott, ahol tenni, tenni kell!

*

Kenneth Twinn, az angliai Unitárius Egyház kiküldöttének üdvözlő beszéde:

Nagy örömmel, hivatalos, de meleg üdvözlést hozok magammal a Romániai Unitárius Egyházhoz, az új püspökéhez is, a Brit Unitárius Egyház nevében e beiktatás alkalmával.

Eredeti szándék az, hogy az Egyház elnöke ma ide jöjjön, az angol unitáriusokat maga képviselje, de az utolsó pillanatban nem lehetett, és szerencsém volt, hogy szabad voltam.

Kettős öröm és tisztelet nekem is, hogy ebben a fontos alkalomban vehetek részt. Először is, mert a mi Egyházunk az önökével van szoros kapcsolatban már 1825 év óta; másodsorban is, mert az Önök püspöke jó barátom, sok évvel ezelőtt teológiai tanulótársam volt Angliában az oxfordi Manchester College-ban és Strassbourgban is. Bizonyosnak felőle voltam akkor, hogy magas tisztségre az Unitárius Egyházban rendeltetve volt, mert éppúgy, mint jó tudós, ő bölcs, jószívű, mélyen vallásos ember is. Én meg vagyok győződve arról, hogy dr. Kovács Lajos az önök kitűnő püspökének hosszú sorában, nagyon méltó tagja.

Becsánatot kérek, hogy nem tökéletesen beszélek magyarul, csak valamiféle „könyvmagyar“ nyelven, de látszik nekem jobban, hogy az önök anyanyelvén megszólítani próbálkozzam.

Isten áldja meg az Egyházukat és az új püspöküket, barátomat!

*

Gheorghe Hranisavilievici esperes a temesvári szerb anyanyelvű ortodox egyház képviselőjében ezeket mondotta:

Részt vettem Bukarestben dr. Kovács Lajos püspök úr elismerési ünnepségén, ahol vele kapcsolatban csak dicséretet hallottam. Ez alkalommal mélyen megragadott a Vallásügyi Hivatal elnökének beszéde, aki az új püspök tevékenységét olyan elismerő módon méltatta. Előttünk, a szerb ortodox egyházhoz tartozók előtt és személy szerint előttem, nem volt ismeretes a püspök úr személye, markáns egyénisége és teológiai munkássága.

A jövőben igyekezni fogunk ezt a hiányosságot pótolni és minél több teológiai írásával megismerkedni.

Nagy örömmre szolgál, hogy a püspök úr ünnepi szolgálatát végighallgathattam és részt vehettem az unitárius közösség örömeiben.

Tiszta szívből kívánom, hogy Isten a püspök urat egyházfői tevékenységében áldja meg szent áldással.

*

Dr. Binder Hermann ág. hitv. püspökhelyettes — teol. tanár üdvözlő beszéde:

A múlt héten Medgyesen egy ünnepélyen vettünk részt. 400. éves évfordulóját ünnepeltük annak, hogy az erdélyi szászok az augsburgi hitvalláshoz csatlakoztak. 1572-ben, ebben a hónapban zajlott le az a zsinat, melyen ezt a határozatot hozták. Báthori István akkori fejedelemtől indult el a kezdeményezés, hogy a szász közösség az augsburgi hitvalláshoz csatlakozzék. 1571-ben jött Erdélybe, és itt megállapította, hogy a reformáción belül sokféle irányzat bontakozott ki. Rendet akart teremteni a különböző irányzatok között. Ezért tanácsolta a szászoknak azt, hogy fogadják el az augsburgi hitvallást. A fejedelmet aggodalommal töltötte el az a tény, hogy különböző irányzatok jelentkeznek a kereszténység keretei között. Valószínűleg az is nyugtalanította őt, hogy abban az időben az unitarizmus nagy lépéseket tett előre, és amikor az említett ajánlást tette a szászoknak, ugyanakkor javasolta nekik, hogy az unitárius egyházat és mozgalmát ítélik el határozatukban.

Elődeink azonban ennek ellenszegültek, és azt mondták, hogy teljes békében akarnak élni az unitáriusokkal. Ennek az állásfoglalásnak a jegyében üdvözlöm az unitárius egyházat és annak most újonnan választott püspökét, dr. Kovács Lajost.

Mi, Erdélyben, akik együtt éltünk, nemcsak egymás mellett, hanem valóban együtt is éltünk. Ezt a jövőben is folytatni akarjuk.

A legjobb emlékekkel gondolok arra, hogy 1948—49-ben egy közös teológiai intézetet alapítottunk, 1950 óta én is mint tanár a tantestület rendes tagja vagyok. Ezalatt alakult ki ez a szoros barátság unitárius kollégáimmal. Mennyi örömmel gondolok vissza az együtt töltött napokra, amikor biztosítottuk egymást kölcsönös barátságunkról. Igyekeztünk az unitárius testvéreinkkel olyan testvériséget megvalósítani, amelyen testvériségben saját lutheránus hitrokonainkkal éltünk. Sőt ezen túl, igyekeztünk nemcsak az unitáriusokkal, hanem az összes kollégáinkkal ezt a barátságot megvalósítani. Az Unitárius Egyház most a mi kollégáink közül, a tanárok közül emelt ki egyet, s mi kívánjuk az Unitárius Egyháznak, hogy ez a választása áldássá legyen az egyház javára. Mély szeretettel köszöntöm a Szász Evangélikus Egyház nevében az Unitárius Egyházat, és kívánok neki minden jót a jövőben.

*

A kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet nevében dr. Dávid Gyula rektor köszöntötte a püspököt:

A Protestáns Teológiai Intézet őszinte örömmel vesz részt Püspök Úr beiktatási ünnepén. A fészek, amelyben mindjárt 30 évet — eddigi életének felét — eltöltötte, amelyben testvérek, barátok, kollégák közös-

ségében gazdagította magát és gazdagított másokat, a Protestáns Teológiai Intézet volt. Örvendünk, hogy a protestáns egyházak egyike egy teológiai professzort ültetett egyhangúlag a püspöki székbe. Személyét ért tisztesség az Intézet tisztessége is.

Az Intézet és magam nevében szeretnék jó bizonyosságot tenni Főtisztelendő Püspök Úr, kedves testvérünk mellett. Kicsoda Ő?

Papi családból származott. A családi milió, a tudatos apai felkészítés az életre, rányomta bélyegét a magasabbrendű dolgok iránt fogékony ifjúra. Nem kényszerből, nem számításból, belső elhívásnak engedve választotta a lelkipásztori hivatást.

Az elhívás tudatosságával tanult itthon és külföldön. A külföldi teológiákon eltöltött évek alatt az alapot rakta le és az anyagot hordta össze, amin és amiből neki később építenie kell egyházát. Angol, francia, német főiskolákon, más népek és egyházak fiainak közösségében szerezte egyik diplomáját a másik mellé, sajátította el egyik nyelvet a másik után, gyűjtött ismereteket és barátokat magának és egyházának.

Útja itthon a parókián folytatódott. A magasabb szolgálatra kiválasztott embernek meg kellett ismernie a munkamezőt, a gyülekezetet, a híveket, a valóságos embert a valóságos helyzetben ahhoz, hogy később mint professzor a valóság igénye szerint nevelhessen lelkipásztorokat, mostantól mint püspök tudománynak, ismeretnek és tapasztalatnak birtokában lehessen első kormányosa egyházának.

Az Intézet közösségében kiváló kharizmáival szerényen, alázatosan, mindig bölcs megfontoltsággal vett részt a tanítás, nevelés és igazgatás munkájában. Életének alaptextusa — gondolom nem tévedek a megfogalmazásban — ez volt: „Aki közületek első akar lenni, legyen másoknak szolgája”. Az Intézet hálásan köszöni három évtizedes tanári szolgálatát.

És a mi kedves Barátunk most püspök lett. Hisszük, hogy mint alapos ismerője az Intézet életének, rendeltetésének, mindenkori és jelen problémáinak, nagyobbra nőtt szárnyait kiterjeszti az Intézet fölé és mint egyik fenntartó egyház püspöke, ugyanazzal a szeretettel és hűséggel félti és gondozza az Intézetet, mint tette, amíg annak professzora volt. Hisszük, hogy mint püspök is testvérünk, barátunk és kollégánk marad az Intézet szolgálati közösségében.

Intézetünket több nyelvűsége és több felekezetűsége folytán ökumenikusnak szoktuk nevezni. Ökumenikus nem a címében, hanem tevékenységében. Az egységet munkáljuk a többségben. Az unitást a pluralitásban. Esménk, amelynek realizálásán fáradozunk, a christianizmus, a humanizmus és patriotizmus. E három eszmében találunk önmagunkra, találjuk meg minden embertársunkat és minden honfitársunkat. A püspöknek egyik legszebb feladata, hogy nagy szeretettel az Intézet iránt, támogassa a minél több eredményt felmutató szolgálatában.

Isten áldja meg Főtisztelendő Püspök Urat gyönyörű hivatása betöltésében. Adjon Intézetünknek ezutáni szolgálata által is jó előhaladást minden jóra való törekvésében. Adjon testi-lelki erőt egyháza és hazája hűséges szolgálatához.

Dr. Tudoran Izidor, a Sibiu-i Ortodox Teológiai Intézet rektora püspököt köszöntő beszédében többek között ezeket mondotta:

Kovács Lajos professzort évtizedek óta ismerem. Mindig a barátság embereként mutatkozott, ezért nagyon sok barátot szerzett magának; ezek közé tartozunk mi is, akik bizonyos tekintetben az övétől eltérő hitnek vagyunk a képviselői. Az, ami őt hozzánk és minket hozzá közel hozta, az ő nyílt, baráti lelkületében áll. Nem az a fontos, hogy Kovács professzor miképpen követi Krisztust, aki ezt mondotta: „Arról ismernek meg titeket, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretni fogjátok“.

Kovács Lajos professzor kereszténysége nem felszínes, hanem olyan, amit meg is él. Mindig arra gondolok, hogy nem az a lényeg, hogy én ortodox vagyok, ő pedig unitárius, hanem az, hogy hívő emberek vagyunk, olyan egyházaknak a tagjai, amelyek óhajtják az egymáshoz való közeledést. A társadalmi életben és minden találkozásunk alkalmával úgy nyilatkozott meg, mint akinek lelkéből a megértés egyensúlya árad, mint aki őszintén óhajtja, hogy szocialista hazánkban egymás mellett, együtt haladjunk előre.

Ez alkalommal szeretném kihangsúlyozni, hogy életünk új, az eddiginél magasabbrendű, boldogabb körülményei között arra neveljük teológus ifjainkat, hogy a hazánkban működő vallásfelekezetek, sajátosságaik megtartása mellett együtt, egy családot alkotnak.

Egy lényeges dolgot még szeretnék megemlíteni. Beszéltem arról, hogy Kovács Lajos professzort mindig szerető, őszinte, kiegyensúlyozott, nyugodt, melegszívű barátként ismertük. Ez abból is következik, hogy boldog családi életet él. Ezért hódolatunkat és teljes elismerésünket nyújtjuk át a Főtisztelendő Asszonynak, a hitvesnek és kedves, mosolygó gyermekeik édesanyjának. Belőle és családja tagjaiból meleg baráti összhangzó lelkület árad, ami lehetővé teszi, hogy Kovács Lajos püspök a meghitt családi hangulatot szavaiban, magatartásában és cselekedeteiben élő valósággá magasztosítsa.

GHEORGHE NENCIU, A VALLÁSÜGYI HIVATAL ALELNÖKÉNEK ZÁRÓBESZÉDE

Mélyen Tisztelt Főgondnok Urak, Főtisztelendő Püspök Urak, a Szabadelvű Kereszténység és unitárius egyházak határon kívüli képviselői, kedves vendégeink és kedves asztaltársaság!

Kétségtelenül az én feladatom a legnehezebb. Utolsónak beszélek, miután Önöknek délelőtt 10 órától mostanáig olyan sok beszédet kellett végighallgatniok. Részemről nagy öröm, hogy Dumitru Dogaru úr, a Vallásügyi Hivatal elnöke nevében és saját nevemben is, valamint az állam helyi szervei részéről az unitárius egyháznak legelső szolgája, Dr. Kovács Lajos püspök beiktatása alkalmából legmelegebb köszöntősemet kifejezésre juttathatom.

A Püspök Úr személyisége előttünk jól ismert. A megbecsülés, amely őt az unitárius lelkészi kar és a hívek részéről körülveszi, méltóvá tették, hogy a mai napon ünneplésünk középpontja legyen. Még élénken élnek emlékezetemben azok a szavak, amelyeket a Vallásügyi Hivatalban az állami elismerési dekrétum ünnepélyes átvétele napján mondott. E beszédnek csupán néhány gondolatára szeretnék röviden kitérni.

Mindenekelőtt tény az, hogy a négy évszázadal ezelőtt létesült unitárius egyház minden időben az ember szellemi és anyagi fejlődéséért való szolgálat eszméjét helyezte előtérbe, és mások hitfelfogásának megbecsülését, valamint a lelkiismeret szabadságának hirdetése által haladó szellemű állásfoglalásról tett tanúbizonyságot. Érdemes ezeket az eszméket kihangsúlyozni ma, amikor az egyházakat túlnyomó többségükben az a törekvés irányítja, hogy úgy szolgáljanak a világon, hogy ugyanakkor magasztos eszméit is szolgálni tudják. Kétségtelen, hogy az emberek az a törekvése, hogy közös felelősségtudattal oldják meg a társadalmi élet nagy problémáit, nem lenne lehetséges az egymás iránti tisztelet, az egymás iránti nemes lelkület nélkül. Az a prédikáció, amit ma a templomban a Püspök Úr tartott, tanúbizonyságot tett arról, hogy egyházának fő törekvése az ember szolgálata és a tényleges valóságok figyelembevétele azok között az adottságok között, amelyekben tevékenységét folytatja. És ha figyelemmel hallgatták végig az összes egyházak képviselőinek köszöntését, azoknak mindegyikében ezeknek a gondolatoknak a jelenlétét állapíthatták meg.

Említésre méltónak tartom Márton Áron püspök úrnak azt a kitételét, hogy az emberiség soha úgy nem sóvárgott szeretet után, mint

napjainkban. Ehhez a kijelentéshez kiegészítésképpen hozzá szeretném fűzni azt, hogy soha nagyobb mértékben, mint ma, nem értették meg az emberek, hogy milyen nagy jótéteményt jelenthet számukra az egymás megértése, a kölcsönös tisztelet és szeretet. Olyan nagy mértékben, mint ma, soha nem tűntek el az embereket egymástól elkülönítő válaszfalak, az elkülönülés, a különbségtétel, a türelmetlenség, fokozatosan helyet adva az együttműködésnek.

A mi országunkban az egyházak az Állam konstruktív törekvéseinek vonalán, a humanista eszmék megbecsülésének a szellemében végzik tevékenységüket.

Egy lényeges dolgot szeretnék ez alkalommal különösképpen kihangsúlyozni. Ezen a mai ünnepen országunk egyházainak nagy része képviselve van, köztük négy ortodox püspök, az Alba Iulia-i katolikus püspök, a református és az evangélikus püspökök, lelkészek, teológiai tanárok. Szerintem ez nem jelent csupán protokolláris jelenlétet, hanem figyelmességet, tiszteletet és szeretetet, országunk különböző egyházai részéről megnyilvánuló baráti érzéseket juttat kifejezésre. Mi, az állam, a helyi hatósági szervek képviselői is jelen vagyunk, mert meg vagyunk győződve, hogy az egymás iránti figyelmesség léghőre, egymás kölcsönös megismerése és értékelése alkalmat ad nekünk arra, hogy egyetérthessünk azokban a kérdésekben, amelyekben mint a haza állampolgárai egymáshoz közel kerülünk.

A másik gondolat, amelyet dr. Kovács Lajos püspök úr hangoztatott, arra utalt, hogy az ő egyházának hívei magyar nemzetiségűek, akik mint ennek az országnak egyenlő jogokat élvező állampolgárai át vannak hatva attól a törekvéstől, hogy országunk előhaladását és felvirágzását szolgálják. Önök nagyon jól tudják, hogy államunk vezetősége és személy szerint az Államtanács elnöke, Nicolae Ceaușescu elvtárs milyen nagy figyelmet szentel arra, hogy minden dolgozó ember nemzetiségre való tekintet nélkül a testvériség légkörében éljen, és valóban érezze, hogy Románia minden állampolgárának közös hazája. Minden alapunk megvan annak kihangsúlyozására, hogy egyházaink vezetésében bölcsességet találtunk, párosulva magas színvonalú felelősségtudattal annak a szükségességnek a felismerésében, hogy országunk minden fiának, hazánk állandó fejlődésének biztosításáért szoros egységben együtt kell munkálkodnia. Tudatában vagyunk annak, hogy országunk ma történelmének egészen rendkívüli időszakában és helyzetében él, és minden erejét arra összpontosítja, hogy a fejlődés lehetőségeit felmérve, a civilizáció és kultúra minél magasabb fokára emelkedjék fel. Ugyanakkor annak is tudatában vagyunk, hogy párhuzamosan azokkal, akik betonból, acélból, az ipar és mezőgazdaság területein építik országunkat az élet-színvonal és a kultúra emelésére, az ország az emberek közötti új kapcsolatok létesítése útján is épül, a nemes humanizmus és az ember tisztelete által, minden dolgozó ember javára, nemzetiségére és vallására való tekintet nélkül.

Ezekben próbáltam utalni néhány gondolatra, amelyeket Kovács Lajos püspök úr kifejezésre juttatott.

Mai ünnepnapunkat jelenlétükkel néhány külföldi unitárius egyház és a Szabadelví Kereszténység Társulata képviselői is megtisztelték.

Mint az állam képviselője, örömmel köszöntöm őket ezen az ünnepen. Közülük néhányat régebb idő óta személyesen ismerek, és értékelem érzéseiket és gondolataikat. Közülük egyesek köszöntötték itt az unitárius egyház négyszáz éves ünnepét. Örömmel hallgattam Ferencz József püspök urat, akivel román nyelven elbeszélgethettem, hasonlóképpen nagy örömmre szolgált meghallgatnom Kenneth Twinn úrnak, az angliai unitárius egyház képviselőjének magyar nyelvű köszöntését. Amit ő itt elmondott, az nem szótárnyelven — amint azt megjegyezte —, hanem a baráti érzés nyelvén hangzott el. Köszöntöm az összes határainkon túlról jött unitárius képviselőket azzal az érzéssel, hogy nekik mindannyiuknak nagy lehetőségük van a népek kölcsönös megismeréséhez hozzájárulni. Bizonyosak vagyunk abban, hogy ők mindannyian magas szinten részt vesznek az egységért folyó küzdelemben és a kölcsönös tiszteletben, amely felé a ma emberisége törekszik. Kívánjuk, hogy lelkük mélyén azzal a bizonyossággal távozzanak országunkból, hogy a román népben a barátság és jóakarát szelleme él az Önök népei iránt, és hogy országunk nagyra értékel minden törekvést, amely az Önök ténykedésében az emberek és népek megértése és egymáshoz való őszinte közeledése szellemét sugározza.

Mélyen Tisztelt Főgondnok Úr! Tiszta szívből köszönöm azokat a meleg szavakat, amelyekkel Államunk Vezetőségét, a Vallásügyi Hivatalt és a helyi hatósági szerveket köszöntötte. Örvendünk, hogy Önök az új püspök személyében egyházuk hűséges szolgáját, lojális állampolgárt és bölcsességgel rendelkező férfiút látnak.

Örömmel hallgattam Dalbert úr templomban elhangzott beszédét, ahogyan a püspök úr erkölcsi személyiségének portréját elénk vetítette. Dalbert úr! Ön nagyon jól ismeri és szépen értékelte a püspök úr személyiségét; adottságainak ismeretében valóban úgy érezzük, hogy meg is érdemli azt. Ezt az elismerést nem csupán a mai napon hallottuk; kifejezésre juttatták azt az ortodox egyház pátriárkája és metropolitái és a különböző egyházak püspökei, és ami még ennél is fontosabb, saját lelkészai és hívei is. Biztosak vagyunk benne, hogy emberi és egyházvezetői képessége révén tevékenysége gazdag eredményeket fog felmutatni. Kovács Lajos püspök úrnak jó egészséget kívánunk, és kívánjuk neki továbbra is azt az emberi melegséget, optimizmust, hitet, nemes lelkületet és lelki gazdagságot, amely őt eddig is jellemezte. Kérem a Főtisztelendő Asszonyt, fogadja őszinte tiszteletünket és legmelegebb jókívánatainkat az egész püspöki család boldogságára.

Kovács Lajos püspök úrnak hosszú életet és eredményes tevékenységet kívánunk.

TANULMÁNYOK

EGYHÁZSZERTARTÁSUNK CÉLJA ÉS LÉNYEGE

Egyházzsertartáson azokat a liturgikus cselekedeteket értjük, amelyek által az egyház saját létcélját igyekszik megvalósítani. Az egyház létcélja viszont azon életeszménynek megvalósítása, amelyet Jézus istenfiúságnak nevezett. Az egyházi szertartás ezt az életeszményt kell hogy öntudatosná s aztán saját egyéni életcélunkká tegye. Az egyházi szertartás az istenfiúság felmutatása által oktat, liturgiájának érzelmi hatásai által pedig nevel. Channing mondotta: „Az istentisztelet alapja saját természetünkben van letéve, mivel természetünk kimívelése által közelebb jutunk Istenhez“. Az elmondottakból következik, hogy az egyházi szertartásnak lényege a jézusi istenfiúság életeszményének megvalósítására való indítás és ösztönzés.

Felfogásunk szerint szertartásainkkal mi nem hatunk Istenre, hanem Isten van hatással ránk. Szertartásainkban és szertartásaink által lelkileg átéljük a legfelségesebb életeszményeinket. Az így megélt vallásos élménynek az a sajátos tulajdonsága van, hogy lelkünket benső lendülettel tölti el, amely lendület Isten felé indít. Ez az az állapot, melyben a jézusi életeszmény ellenállhatatlan erővel vonz magához.

Szertartásaink négy tényezőt kapcsolnak egybe:

1. Istent, aki felé törekszünk; 2. Jézust, akit saját életünkben meg akarunk valósítani; 3. önmagunkat, akik istenfiakká akarunk lenni; 4. s a liturgiát, amely ezt a „metanoia“-nak nevezett folyamatot megindítja és végbeviszi.

Nézzük e tényezőket egyenként.

1. Isten felé törekedni, istenfiúságra törekedni azt jelenti, hogy mi Istent Atyánknak tartjuk, s mint gyermekei, igyekszünk részesei lenni az ő tökéletességének. Mondhatjuk ezt így is: szertartásaink által mi gyermeki viszonyba akarunk kerülni Istennel, az Atyával.

E gondolatokat Channing így fogalmazta meg: „Az az isteni befolyás, mely a vallásos lelket az Isten lelkéhez hasonlóvá és az ő isteni eredetéhez méltóvá teszi, adja nekünk igazán értésünkre, hogy mit kell értenünk az alatt: Isten a mi Atyánk. Az ő atyai viszonyát irányunkban csak annyiban érthetjük meg, amennyiben megértjük az ő szeretetének illetően nagy célját és működését. Szükség, hogy hitünk legyen a lélek azon tehetségében, mely szerint ez képesítve van naggyá, magához Isten-